

TM	G. XXXVI	Br. 2	Str. 723-740	Niš	april - jun	2012.
----	----------	-------	--------------	-----	-------------	-------

UDK 342.727:502

Pregledni rad

Ana Jovašević

Priljubeno: 12. 11. 2011.

Revidirana verzija: 16. 01. 2012.

PRAVO NA INFORMISANJE O ŽIVOTNOJ SREDINI - MEĐUNARODNI STANDARDI I PRAVO SRBIJE-

Apstrakt

Ustav Republike Srbije iz 2006. godine u članu 74 pod nazivom „Zdrava životna sredina“ propisuje da svako ima pravo na zdravu životnu sredinu i na blagovremeno i potpuno obaveštavanje o njenom stanju. Koliki je značaj prava na dostupnost informacija o stanju životne sredine i učešća javnosti u procesu donošenja odluka u ovoj oblasti govori činjenica da i Krivični zakonik iz 2006. godine u članu 268. pruža posebnu krivičnopravnu zaštitu, odnosno kažnjivost za krivično delo: „Povreda prava na informisanje o stanju životne sredine“. Prema zakonskom rešenju ovo krivično delo se sastoji u uskraćivanju podataka ili u davanju neistinih podataka o stanju životne sredine i pojavama koje su neophodne za procenu opasnosti po životnu sredinu i preduzimanje mere zaštite života i zdravlja ljudi protivno propisima. Od svih bivših jugoslovenskih republika, danas u sistemu krivičnog prava ovo krivično delo poznaje još samo Krivični zakonik Crne Gore iz 2003. godine. Na ovaj način su stvoreni svi potrebni uslovi za potpuno, kvalitetno i efikasno ostvarivanje i zaštitu prava na informisanje o životnoj sredini.

Ključne reči: životna sredina, pravo na informisanje, međunarodni standardi, krivično delo, odgovornost, sankcija

UVODNA RAZMATRANJA

Tokom 2009. godine Republika Srbija je, ispunjavajući svoje međunarodne obaveze univerzalnog, globalnog karaktera, učinila dalji korak u oblasti obezbeđenja osnova za efikasnu, kvalitetnu, blagovremenu i zakonitu zaštitu, očuvanje i unapređenje čovekove životne i radne sredine. Naime, Narodna skupština Republike Srbije je, imajući u vidu

međunarodne dokumente iz oblasti međunarodnog ekološkog prava (Stokholmska deklaracija o čovekovoј sredini (princip broj 1), Rio deklaracija o životnoj sredini i razvoju iz 1992. godine (princip broj 10), Rezolucija Generalne skupštine OUN broj 37/7 od 28. oktobra 1982. godine o Svetskoј povelji za prirodu, Rezolucija Generalne skupštine OUN broj 45/94 od 14. decembra 1990. godine o potrebi obezbeđivanja zdrave životne sredine za dobrobit pojedinaca i Evropska povelja o životnoj sredini i zdravlju koja je usvojena na Prvoj evropskoј konferenciji o životnoj sredini i zdravlju Svetske zdravstvene organizacije u Frankfurtu 8. decembra 1989. godine) ratifikovala Konvenciju o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine (Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори број 38/2009).

Tako je na specifičan način od strane najvišeg organa naše države još jednom potvrđena univerzalna potreba za zaštitom, očuvanjem i unapređenjem stanja životne sredine, kao i za obezbeđenjem održivog i za životnu sredinu prihvatljivog razvoja, te zauzet stav da je adekvatna zaštita životne sredine od osnovne važnosti po ljudsku dobrobit i uživanje osnovnih ljudskih prava, uključujući i samo pravo na život. Proklamovani ciljevi ove Konvencije sa univerzalnim značenjem i primenom jesu: *davanje doprinosa zaštiti prava svakog pojedinca sadašnjih i budućih generacija na život u životnoj sredini adekvatnoj njegovom zdravlju i blagostanju i garantovanje prava na dostupnost informacija, učešće javnosti u donošenju odluka i pravo na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine.*

Tehničko-tehnološki razvoj i upotreba ogromnih izvora energije i sirovina u toku dvadesetog veka doveo je do toga da su čovekov rad umnogome zamenile ili upotpunile mašine, aparati i razni drugi uređaji od metala, plastike ili drugih materijala, različitih pogona i izvora energije koji su mu istina olakšali, obogatili i ulepšali življenje, ali ga istovremeno i ugrozili sa raznih strana (Тодић 2002, 65). Veliki broj mašina čiji je rad automatizovan i kompjuterizovan, upotreba različitih, čak i opasnih izvora energije i sirovina imaju ogromnu proizvodnu moć, ali sa druge strane, i moć uništavanja ili ugrožavanja života i zdravlja ljudi, odnosno dovođenja u opasnost čovekove životne i radne sredine, pa time i osnove njegovog postojanja, življenja i opstanka (Bonghle 1971, 89).

PRAVNI OSNOVI UREĐIVANJA ŽIVOTNE SREDINE

Ekonomski razvoj poslednjih godina i ubrzana industrijalizacija kao i tehničko-tehnološki napredak uz primenu novih tehnologija i povezivanje naše zemlje u evropske i svetske ekonomske, privredne, saobraćajne i druge tokove doveo je do određenog nivoa zagađenosti, uništenja ili oštećenja prirodnih uslova života. To je nametnulo potrebu

da sva ova zbivanja i promene moraju biti obuhvaćene i sadržajem određenog sistema pravnih normi kao dela ukupnog društvenog sistema.

Taj sistem pravnih normi utvrdio bi uslove, način, postupke i kriterijume za korišćenje novih tehnologija bez čega nema privrednog i društvenog razvoja zemlje i napretka stanovništva, ali koji bi doveo do smanjenja ili ograničenja oblika i vidova zagađenja ili ugrožavanja životne sredine u celini ili pojedinih njenih segmenata, odnosno koji bi doveo do „održivog razvoja“ osnovnih elemenata životne sredine. Suština je ovog zahteva da se iznađu, utemelje i institucionalizuju takva optimalna rešenja koja će omogućiti, s jedne strane, nesmetani razvoj procesa proizvodnje i korišćenja određenih mašina, uređaja i aparata, opasnih izvora energija i sirovina, a s druge strane, koji obezbeđuje nesmetani i neugroženi sistem zaštite životne sredine u onom stepenu koji neće štetno uticati na život i zdravlje ljudi, odnosno opstanak živog sveta na zemlji (Јолцић 2007, 58).

To podrazumeva usklađivanje ekonomskog razvoja sa interesima zaštite životne sredine (Vallet 1975, 96), a što se u velikoj meri može postići propisivanjem ekonomsko-ekoloških kriterijuma koji bi bili praćeni određenom zakonskom i podzakonskom regulativom, adekvatnim sprovođenjem u život proklamovanih i zakonom zajemčenih prava i obaveza, odnosno utvrđivanje efikasnog i kvalitetnog sistema odgovornosti, utvrđivanje efikasnog institucionalizovanog sistema određenih organa i organizacija sa potrebnim sistemom ovlašćenja na svim društvenim nivoima od lokalne samouprave do republičkih organa uprave uz vidnu pomoć nauke i struke. Tek podizanjem svesti kod svih u pogledu ostvarivanja i oživotvorenja prava svakog čoveka na zdravu životnu sredinu mogu se očekivati početni uspesi u ovoj borbi čiji nesueh dovodi u pitanje i opstanak ljudskog roda uopšte (Vančina 1982, 76).

Jedna od značajnih oblasti sistema efikasne, kvalitetne, blagovremene, zakonite i potpune zaštite i uređivanja životne sredine jeste pravni sistem. To je skup pravnih propisa koji za objekt regulative ima životnu sredinu u celosti ili pojedine njene segmente: vodu, vazduh, zemljište, floru, faunu i sl. No, u pravnoj teoriji se može pronaći i shvatanje prema kome se ovde radi o pravnom sistemu koji uređuje jedno, i to bitno pravo čoveka, pravo koje ulazi u korpus osnovnih, fundamentalnih, opštecivilizacijskih i univerzalnih ljudskih prava – pravo na zdravu životnu sredinu. Ovo pravo je dobilo karakter ustavnog postulata. Tako Ustav Republike Srbije iz 2006. godine u članu 74 pod nazivom „Zdrava životna sredina“ propisuje da svako ima pravo na zdravu životnu sredinu i na blagovremeno i potpuno obaveštavanje o njenom stanju (Службени гласник Републике Србије број 98/2006). Svako, a posebno Republika Srbija i autonomna pokrajina su odgovorni za zaštitu životne sredine.

I konačno, istom ustavnom odredbom je u stavu 3 izričito predviđeno da je svako dužan da čuva i poboljšava životnu sredinu. Takođe, Ustav u članu 89 pod nazivom: „Čuvanje nasleđa“ propisuje da je svako dužan da čuva prirodne retkosti i naučno, kulturno i istorijsko nasleđe, kao i druga dobra od opšteg interesa u skladu sa zakonom. Pri tome je posebno utvrđena odgovornost za očuvanje nasleđa na strani Republike Srbije, autonomne pokrajine i jedinica lokalne samouprave. Konačno, pri razmatranju nadležnosti Republike Srbije u četvrtom delu Ustava u članu 97 tačka 9 je propisano da Republika Srbija uređuje i *obezbeđuje održivi razvoj, sistem zaštite i unapređenja životne sredine, zaštitu i unapređenje biljnog i životinjskog sveta i proizvodnju, promet i prevoz oružja, otrovnih, zapaljivih, eksplozivnih, radioaktivnih i drugih opasnih materija.*

Pravo na životnu sredinu se danas javlja kao jedno od osnovnih ljudskih prava. Ono je „zbirno pravo“ i obuhvata sledeća prava (Попов 2002, 8): *pravo na život u zdravoj životnoj sredini, pravo na održivi ekonomski razvoj u novim tehnološkim uslovima, pravo na racionalno korišćenje prirodnih i energetske resursa, pravo na sprečavanje, smanjivanje i prevenciju svih oblika povrede, zagađenja ili ugrožavanja životne sredine, pravo na zaštitu integriteta biosfere uključujući i prirodne klimatske uslove i biološku raznovrsnost, pravo na zaštitu od „uvoza“ prljavih tehnologija, pravo na dostupnost informacija o stanju životne sredine i o njenoj ugroženosti, pravo na učešće građana u postupku odlučivanja o razvoju, unapređenju i zaštiti sistema životne sredine i pravo na odgovarajuće obrazovanje i jačanje svesti u oblasti životne sredine.*

Pod životnom sredinom se, u smislu člana 3 Zakona o zaštiti životne sredine Republike Srbije, smatraju prirodne i radom stvorene vrednosti, kao i ukupan prostor u kome čovek živi i u kome su smeštena naselja, dobra u opštoj upotrebi, industrijski i drugi objekti. (Službeni glasnik Republike Srbije 66/91, 83/92, 53/93, 67/93, 43/94 i 53/95) To znači da životnu sredinu, koja predstavlja predmet uređivanja, upravljanja, zaštite i očuvanja u sklopu ekološkog prava, čine dve grupe vrednosti. To su *prirodne vrednosti i radom stvorene vrednosti*. Ovako određene prirodne vrednosti životne sredine čine sledeći elementi: prirodna bogatstva, zemljište, vode, šume, vazduh, biljni i životinjski svet. Radom stvorene vrednosti životne sredine su dobra koja je čovek stvorio, koja služe zadovoljavanju opštih, zajedničkih i pojedinačnih potreba čoveka, a namenjena su stanovanju, kulturnim, obrazovnim, socijalnim, religijskim i drugim potrebama čoveka.

No, u pravnoj teoriji se razlikuju dve vrste definicija koje određuju pojam životne sredine, pa se životna sredina shvata u širem smislu i u užem smislu. U *širem smislu* životna sredina obuhvata celokupno okruženje čovečanstva i sve socijalne, kulturne i političke odnose. Ona se

ispoljava i kao prirodna životna sredina koju čovek koristi kao datu i kao stvorenu (antropogenu) životnu sredinu koju čovek svojim aktivnostima tokom vremena izgrađuje i razvija. Ovako shvaćena životna sredina u širem smislu se podudara sa pojmom ekološkog sistema koji označava funkcionalno jedinstvo spoljnih uslova života koji se uzajamno prepliću i koji stoje u povratnoj vezi sa svim živim bićima. U užem smislu životna sredina se određuje samo kao skup prirodnih uslova života čovečanstva tj. ona obuhvata floru, faunu i prirodne resurse (vodu, vazduh, zemljište i šume).

MEĐUNARODNI STANDARDI UREĐIVANJA ŽIVOTNE SREDINE

Polazeći od realnog rizika akcidentalnog ugrožavanja životne sredine, danas je međunarodna zajednica kroz donošenje niza konvencija, rezolucija i deklaracija postavila jedinstveni sistem međunarodnih standarda (univerzalnog i regionalnog karaktera) u pravcu uspostavljanja „održivog razvoja“ životne sredine u skladu sa ekonomskim i društvenim potrebama (Црнобрња 1984, 132). Naime, to je novi društveni odnos prema životnoj sredini, prostoru i prirodnim resursima sa punom svešću postojanja odgovornosti pred budućim generacijama. Tako je, u okviru i pod pokroviteljstvom OUN, održano više međunarodnih naučnih i stručnih skupova među kojima se, po svom značaju, izdvajaju Međunarodna konferencija o čovekovoj sredini održana u Stokholmu 1972. godine, Konferencija o ljudskim naseljima održana u Vankuveru 1976. godine, XII Međunarodni kongres za krivično pravo održan u Hamburgu 1979. godine, Zasedanje Upravnog saveta Programa UN za čovekovu okolinu održano u Najrobiju 1976. godine, Konferencija Ujedinjenih nacija o zaštiti životne sredine i razvoju u Rio de Žaneiru 1992. godine i Svetski samit o održivom razvoju u Johaneshburgu 2002. godine.

Brojni međunarodni dokumenti (univerzalnog – OUN i regionalnog – Savet Evrope - karaktera) postavljaju niz standarda u oblasti uređenja i zaštite životne sredine (Thornton, Beckwith 1997, 89) koje je potpisala naša zemlja čime su oni postali deo nacionalnog pravnog sistema¹. Među njima se po svom značaju za stanje blagovremene

¹ Evropska konvencija o zaštiti životinja u međunarodnom prevozu, Konvencija o močvarnim područjima koja su od međunarodnog značaja posebno kao prebivalište ptica močvarica – Ramsarska konvencija, Međunarodna konvencija za zaštitu ptica, Okvirna konvencija UN o promeni klime sa aneksima, Bazelska konvencija o kontroli prekograničnog prelaza opasnih otpada i njihovom odlaganju, Konvencija o međunarodnom prometu ugroženih vrsta divlje faune i flore, Konvencija o biološkoj raznovrsnosti, Konvencija o sprečavanju zagađivanja mora otpacima i drugim materijama, Konvencija o zaštiti Sredozemnog mora od zagađivanja, Međunarodna konvencija o intervenciji na otvorenom moru za slučaj nesreće koja prouzrokuje ili

informisanosti javnosti o stanju životne sredine ističu: Konvencija o ranom obaveštavanju o nuklearnim nesrećama, Konvencija o postupku davanja saglasnosti na osnovu prethodnog obaveštenja za određene opasne hemikalije i pesticide (tzv. Roterdamska konvencija) i Konvencija o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine (tzv. Arhuska konvencija).

Pored Organizacije ujedinjenih nacija, kao univerzalne organizacije, pitanjima uređenja, unapređenja i zaštite životne sredine bave i regionalne organizacije (група аутора 2011, 168). Za položaj naše zemlje od posebnog je značaja uloga Evropske unije (pre toga Evropske ekonomske zajednice) u ovoj oblasti. Tako su još oktobra 1972. godine postavljeni temelji ovim nastojanjima na zaštiti životne sredine u okviru zemalja Evropske unije, kada su šefovi država ili vlada članica ove regionalne organizacije, doneli odluku o izradi Akcionog programa zaštite životne sredine (Чавошки 2004, 11). Kao jedan od osnovnih ciljeva kojima Evropska unija teži (navedenih u članu 2 Ugovora o Evropskoj uniji) predviđeno je da će ona „podsticati privredni i društveni razvoj kao i ostvarenje usklađenog i održivog razvoja“. Godinu dana kasnije usvojen je Program zaštite životne sredine u kome je poseban akcenat stavljen na mere prevencije koje su obavezne da preuzimaju brojni društveni subjekti na raznim nivoima, koji ima za cilj izbegavanje

može da prouzrokuje zagađivanje naftom, Međunarodna konvencija o osnivanju Međunarodnog fonda za naknadu štete usled zagađivanja naftom, Međunarodna konvencija o građanskoj odgovornosti za štetu prouzrokovanu zagađivanjem nafte, Protokol o saradnji protiv zagađivanja Sredozemnog mora naftom i drugim štetnim materijalima u slučaju udesa, Protokol o posebno zaštićenim područjima Sredozemnog mora, Protokol o sprečavanju zagađivanja Sredozemnog mora usled potapanja otrovnih i drugih materijala sa brodova i vazduhoplova, Protokol o zaštiti Sredozemnog mora od zagađivanja sa aneksima, Međunarodna konvencija o sprečavanju zagađivanja mora sa brodova sa protokolom, Međunarodna konvencija o sprečavanju zagađivanja mora uljem, Sporazum o zaštiti voda reke Tise i njenih pritoka od zagađenja, Bečka konvencija o zaštiti ozonskog omotača sa dva priloga, Konvencija o prekograničnom zagađivanju vazduha na velikim udaljenostima – EMER, Montrealski protokol o supstancijama koje oštećuju ozonski omotač, Bečka konvencija o građanskoj odgovornosti za nuklearne štete, Konvencija o ranom obaveštavanju o nuklearnim nesrećama, Konvencija o fizičkoj zaštiti od nuklearnih materija, Konvencija o pružanju pomoći u slučaju nuklearnih nesreća ili radiološke opasnosti, Konvencija o zaštiti svetske kulturne i prirodne baštine, Međunarodna konvencija za zaštitu bilja, Montrealski protokol o supstancijama koje oštećuju ozonski omotač, Konvencija o saradnji i održivom korišćenju reke Dunav, Kjoto Protokol uz Okvirnu konvenciju UN o promeni klime, Konvencija o postupku davanja saglasnosti na osnovu prethodnog obaveštenja za određene opasne hemikalije i pesticide (tzv. Roterdamska konvencija), Konvencija o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine (tzv. Arhuska konvencija), Konvencija o prekograničnim efektima industrijskih udesa (tzv. Helsinška konvencija) i Konvencija o dugotrajnim organskim zagađujućim supstancijama (tzv. Stokholmska konvencija).

stvaranja zagađenja i drugih štetnih dejstava po životnu sredinu. No, pored ovog opšteg programa (kojih je u međuvremenu bilo više), već tada je jedan deo aktivnosti zemalja u okviru ove evropske regionalne organizacije bio usmeren na izradu specifičnih programa iz oblasti zaštite životne sredine (kao što su npr. radioaktivni otpad i pitanja njegovog prevoženja i skladištenja, zagađivanje vode i vazduha, reciklaža papira itd).

Osnovu za izgradnju jedinstvene politike zemalja EEZ u oblasti životne sredine predstavlja donošenje Jedinstvenog evropskog akta iz 1987. godine, koji u članu 174 nabroja sledeće ciljeve: očuvanje, zaštitu i poboljšanje kvaliteta životne sredine, doprinos zaštiti zdravlja ljudi, obezbeđenje mudrog i racionalnog korišćenja prirodnih resursa i unapređenje na međunarodnom planu mera za suočavanje sa regionalnim i planetarnim problemima životne sredine (Чавошки 2007, 13). Od tada do danas je u okviru Evropske unije doneto više preporuka i direktiva koje uređuju sledeće oblasti: 1) radioaktivne kontaminacije namirnica, 2) zaštite od radijacije, 3) hemijske supstance, 4) kontrolu stepena rizičnosti postojećih supstanci, 5) izvoza i uvoza opasnih hemikalija, 6) posledica namernog ispuštanja genetski modifikovanih organizama u životnu sredinu, 7) upravljanja otpadom, 8) emisije buke iz građevinskih fabrika i opreme, 9) zagađenosti vazduha u pogledu sadržaja olova u benzinu i sumpora u nekim tečnim gorivima, 10) zagađenosti vazduha isparljivim organskim jedinjenjima i 11) kontrole supstanci koje uništavaju ozon.

Kao osnovna načela nove ekološke politike Evropska unija posebno ističe sledeća načela: održivog razvoja, predostrožnosti, integralnosti, „zagađivač plaća“ i „korisnik plaća“, ekološka šteta mora biti ispravljena na izvoru zagađenja, supsidijarnosti, proporcionalnosti i informisanja i učešća javnosti. U realizaciji ovih načela Evropska unija je utvrdila *Belu knjigu* o pripremanju pridruženih zemalja srednje i istočne Evrope za ulazak u Evropsku uniju maja 1995. godine kako bi pojedina nacionalna zakonodavstva na kontinentu harmonizovala i uskladila svoje nacionalne propise sa ovim opšte prihvaćenim evropskim standardima.

UREĐENJE I ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE U SRBIJI

Pravni okvir uređenja i zaštite životne sredine

Početakom 21. veka na bazi usvojenih univerzalnih i regionalnih međunarodnih standarda, i u Republici Srbiji se pristupilo donošenju novog ekološkog zakonodavstva koje je trebalo da podigne na kvalitetno viši nivo sistem uređenja, unapređenja i zaštite životne sredine, uopšte ili pojedinih njenih segmenata: flore, faune, vode, zemljišta, vazduha i sl. Tako je tokom 2004. i 2009. godine doneto više zakona koji čine „ekološko pravo“ čime se naša zemlja približila velikom broju zemalja koje su svoje unutrašnje zakonodavstvo uskladile sa međunarodnim i

evropskim standardima.

Tako su 2004. godine doneti sledeći ekološki zakoni: Zakon o zaštiti životne sredine, Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu, Zakon o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine i Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu (Службени гласник Републике Србије број 135/2004). Nova reforma u oblasti ekološkog zakonodavstva je izvršena 2009. godine, kada su doneti sledeći zakoni: Zakon o zaštiti od jonizujućih zračenja i o nuklearnoj sigurnosti, Zakon o zaštiti od nejonizujućih zračenja, Zakon o upravljanju otpadom, Zakon o hemikalijama, Zakon o biocidnim proizvodima, Zakon o ambalaži i ambalažnom otpadu, Zakon o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda, Zakon o zaštiti prirode, Zakon o zaštiti vazduha i Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini (Службени гласник Републике Србије број 36/2009) da bi iste godine bilo doneto još nekoliko ekoloških zakona: Zakon o zdravlju bilja, Zakon o sredstvima za zaštitu bilja, Zakon o sredstvima za ishranu bilja i oplemenjivačima zemljišta, Zakon o bezbednosti hrane, Zakon o genetički modifikovanim organizmima, Zakon o stočarstvu i Zakon o dobrobiti životinja. (Службени гласник Републике Србије број 41/2009)

Zakon o zaštiti životne sredine kao osnovni, sistemski ekološki zakon uređuje integralni sistem zaštite životne sredine kojim se obezbeđuje ostvarivanje prava čoveka na život i razvoj u zdravoj životnoj sredini i uravnotežen odnos privrednog razvoja i životne sredine u Republici Srbiji. Pri tome je određeno da sistem zaštite životne sredine čine mere, uslovi i instrumenti koji su neophodno potrebni za: 1) održivo upravljanje i očuvanje prirodne ravnoteže, celovitosti, raznovrsnosti i kvaliteta prirodnih vrednosti i uslova za opstanak svih živih bića i 2) sprečavanje, kontrolu, smanjivanje i sanaciju svih oblika zagađivanja životne sredine. Ovim je zakonom životna sredina definisana kao skup prirodnih i stvorenih vrednosti čiji kompleksni međusobni odnosi čine okruženje, odnosno prostor i uslove za život. Ona se najčešće izražava putem svoga kvaliteta. To znači da je kvalitet životne sredine zapravo stanje životne sredine koje se iskazuje fizičkim, hemijskim, biološkim, estetskim i drugim indikatorima. Kao osnovni konstitutivni elementi životne sredine smatraju se: prirodne vrednosti, zaštićeno prirodno dobro, javno prirodno dobro, geodiverzitet i biodiverzitet.

Prirodne vrednosti jesu prirodna bogatstva koja čine: vazduh, voda, zemljište, šume, geološki resursi, biljni i životinjski svet. Najčešće se kao zbirna imenica za ove vrednosti upotrebljava i pojam životna sredina u svojoj sveukupnosti. *Zaštićeno prirodno dobro* jeste očuvani deo prirode posebnih vrednosti i odlika (geodiverziteta, biodiverziteta, predela, pejzaža i dr), koji ima trajni ekološki, naučni, kulturni, obrazovni, zdravstveno-rekreativni, turistički i drugi značaj, zbog čega kao dobro od opšteg interesa uživa posebnu zaštitu. Kao *javno prirodno*

dobro smatra se uređeni ili neuređeni deo prirodnog bogatstva, odnosno vazduha, vodnih dobara, priobalja, podzemnih dobara, šumskih dobara, predela ili prostora, jednako dostupan svima. Za razliku od prirodne vrednosti i prirodnog dobra, *geodiverzitet* (geološka raznovrsnost) jeste prisustvo ili rasprostranjenost raznovrsnih elemenata i oblika geološke građe, geoloških struktura i procesa, geohronoloških jedinica, stena i minerala različitog sastava i načina postanka i raznovrsnih paleoekosistema menjanih u prostoru pod uticajima unutrašnjih i spoljašnjih geodinamičkih činilaca tokom geološkog vremena. Takođe i *biodiverzitet* (biološka raznovrsnost) obuhvata raznovrsnost organizama u okviru vrste, među vrstama i među ekosistemima i obuhvata ukupnu raznovrsnost gena, vrsta i ekosistema na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou.

Kao subjekti sistema zaštite životne sredine koji su dužni da čuvaju i unapređuju životnu sredinu u Republici Srbije određeni su: 1) Republika, 2) autonomna pokrajina, 3) opština, odnosno grad (jedinica lokalne samouprave), 4) preduzeća, druga domaća i strana pravna lica i preduzetnici koji u obavljanju privredne i druge delatnosti koriste prirodne vrednosti, ugrožavaju ili zagađuju životnu sredinu, 5) naučne i stručne organizacije i druge javne službe i 6) građanin, grupe građana, njihova udruženja, profesionalne ili druge organizacije. Ovim zakonom su državni organi, naučne ustanove, ustanove u oblasti obrazovanja, zdravstva, informisanja, kulture i druge ustanove, kao i drugi oblici udruživanja, u okviru svojih delatnosti obavezani da permanentno preduzimaju različite mere, radnje i postupke koji imaju za cilj da podstiču, usmeravaju i obezbeđuju jačanje svesti o značaju zaštite životne sredine.

Jačanje svesti o značaju zaštite životne sredine obezbeđuje se kroz sistem obrazovanja i vaspitanja, naučno-istraživačkog i tehnološkog razvoja, usavršavanja u procesu rada, javnog informisanja i popularizacije zaštite životne sredine (Станнов 1970, 218). Udruženja građana u oblasti zaštite životne sredine pripremaju, propagiraju i realizuju svoje programe zaštite, štite svoja prava i interese u oblasti zaštite životne sredine, predlažu aktivnosti i mere zaštite, učestvuju u postupku donošenja odluka u skladu sa zakonom, doprinose ili neposredno rade na informisanju o životnoj sredini. Subjekti sistema zaštite životne sredine dužni su da međusobno saraduju, obezbeđuju koordinaciju i usklađivanje u donošenju i sprovođenju odluka, dok Republika Srbija, odnosno njeni organi ostvaruje saradnju u oblasti zaštite životne sredine sa drugim državama i međunarodnim organizacijama.

I naše novo ekološko pravo se zasniva na više načela (Чавошки 2007, 13) koja uglavnom odgovaraju međunarodnim i evropskim standardima u ovoj oblasti. To su sledeća načela: integralnosti, prevencije i predostrožnosti, očuvanja prirodnih vrednosti, održivog razvoja, odgovornosti zagađivača i njegovog pravnog sledbenika, „zagađivač

plaća” i „korisnik plaća”, supsidijarne odgovornosti, primene podsticajnih mera, informisanja i učešća javnosti i zaštite prava na zdravu životnu sredinu i pristupa pravosuđu. Za temu našega rada od posebnog su značaja dva načela i to, *načelo informisanja i učešća javnosti* i *načelo zaštite prava na zdravu životnu sredinu i pristupa pravosuđu*. *Načelo informisanja i učešća javnosti* znači da u ostvarivanju ustavom zagaranovanog prava na zdravu životnu sredinu svako ima pravo da bude obavešten o stanju životne sredine i da učestvuje u postupku donošenja odluka čije bi sprovođenje moglo da utiče na životnu sredinu. Podaci o stanju životne sredine su javni, a njihovo kršenje predstavlja kažnjivo delo za čijeg su učinioca zaprećene kazne (Николиш 1981, 189). *Načelo zaštite prava na zdravu životnu sredinu i pristupa pravosuđu* znači da svaki građanin ili grupa građana, njihova udruženja, profesionalne ili druge organizacije imaju mogućnost da svoje pravo na zdravu životnu sredinu ostvaruju pred nadležnim organom, odnosno sudom, u skladu sa zakonom.

Pravo na informisanje o životnoj sredini u međunarodnom pravu

Tokom 2009. godine Republika Srbija je ispunjavajući svoje međunarodne obaveze univerzalnog, globalnog karaktera učinila dalji korak u oblasti obezbeđenja osnova za efikasnu, kvalitetnu, blagovremenu i zakonitu zaštitu, očuvanje i unapređenje čovekove životne i radne sredine. Naime, Narodna skupština Republike Srbije je, imajući u vidu sledeće međunarodne dokumente iz oblasti međunarodnog ekološkog prava kao što su: Stokholmska deklaracija o čovekovoј sredini (princip broj 1), Rio deklaracija o životnoj sredini i razvoju iz 1992. godine (princip broj 10), Rezolucija Generalne skupštine OUN broj 37/7 od 28. oktobra 1982. godine o Svetskoј povelji za prirodu, Rezolucija Generalne skupštine OUN broj 45/94 od 14. decembra 1990. godine o potrebi obezbeđivanja zdrave životne sredine za dobrobit pojedinaca i Evropska povelja o životnoj sredini i zdravlju koja je usvojena na Prvoj evropskoј konferenciji o životnoj sredini i zdravlju Svetske zdravstvene organizacije u Frankfurtu 8. decembra 1989. godine ratifikovala Konvenciju o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine (Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори број 38/2009).

Tako je na specifičan način od strane najvišeg organa naše države još jednom potvrđena univerzalna potreba za zaštitom, očuvanjem i unapređenjem stanja životne sredine, kao i za obezbeđenjem održivog i za životnu sredinu prihvatljivog razvoja, te zauzet stav da je adekvatna zaštita životne sredine od osnovne važnosti po ljudsku dobrobit i uživanje osnovnih ljudskih prava, uključujući i samo pravo na život.

Proklamovani ciljevi ove Konvencije sa univerzalnim značenjem i primenom jesu: 1) davanje doprinosa zaštiti prava svakog pojedinca

sadašnjih i budućih generacija na život u životnoj sredini adekvatnoj njegovom zdravlju i blagostanju i 2) garantovanje prava na dostupnost informacija, učešće javnosti u donošenju odluka i pravo na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine. Konvencija o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine (poznata kao i Aarhuska konvencija) polazi od shvatanja da svaka osoba ima pravo da živi u životnoj sredini koja odgovara njenom zdravlju i blagostanju i dužnost, kako individualnu tako i u zajednici sa drugima, te da štiti i unapređuje životnu sredinu u korist sadašnjih i budućih generacija. Stoga građani, u cilju ostvarenja ovog prava i poštovanja ove dužnosti, moraju da imaju potpunu i blagovremenu dostupnost informacijama, kao i pravo na učestvovanje u donošenju odluka i pravo na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine. Na taj način bi se u oblasti životne sredine obezbedila bolja dostupnost informacija i veće učešće javnosti u donošenju odluka povećavaju kvalitet i sprovođenje odluka. Tako bi se ostvario doprinos svesnosti javnosti u pitanjima životne sredine i davanje mogućnosti javnosti da izrazi svoju zabrinutost čime se omogućava organima javne vlasti da ove činjenice uzmu u obzir pri donošenju odluka u oblasti uređenja i zaštite životne sredine.

U tom smislu su ovom konvencijom određeni pojam i sadržina „informacije o životnoj sredini“. Tako se pod ovom informacijom podrazumeva svaka informacija u pismenom, vizuelnom, zvučnom, elektronskom ili drugom materijalnom obliku o: 1) stanju elemenata životne sredine, kao što su vazduh i atmosfera, voda, tlo, zemljište, predeli i prirodni kompleksi, biološki diverzitet i njegove komponente, uključujući genetički modifikovane organizme kao i o interakciji između ovih elemenata, 2) faktorima kao što su supstance, energija, buka i zračenje, i aktivnostima ili merama, uključujući upravne mere, o sporazumima u oblasti zaštite životne sredine, o politici, zakonskim aktima, planovima i programima koji utiču ili će verovatno uticati na elemente životne sredine, analizama troškova i koristi (cost-benefit analizama) i drugim ekonomskim analizama i pretpostavkama koje se koriste u donošenju odluka u oblasti životne sredine, 3) stanju zdravlja i bezbednosti ljudi, uslovima života ljudi, kulturnim spomenicima i građevinama, ukoliko na njih utiče ili može da utiče stanje elemenata životne sredine, ili ukoliko na njih deluju ovi elementi, faktori, aktivnosti ili mere.

Na osnovu odredaba Konvencije o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine i naša zemlja je preuzela obavezu da: 1) preduzme neophodne zakonodavne, upravne i druge mere, uključujući mere za postizanje kompatibilnosti između odredaba za implementaciju informacija, učešće javnosti i dostupnosti odredbama o pravnoj zaštiti iz ove konvencije, kao i odgovarajuće izvršne mere, za ustanovljavanje i održavanje jasnog, transparentnog i konzistentnog okvira za sprovođenje njenih odredaba, 2)

da obezbedi da službenici i vlasti pomažu i pružaju savete javnosti u traženju dostupnosti informacija, u olakšavanju učešća u donošenju odluka i u traženju pravne zaštite u pitanjima životne sredine, 3) da promoviše ekološko obrazovanje i ekološku svest kod javnosti, posebno po pitanju obezbeđenja dostupnosti informacija, učešća u donošenju odluka i ostvarivanja pravne zaštite u pitanjima životne sredine i 4) da obezbedi odgovarajuća priznanja i pomoć udruženjima, organizacijama i grupama koje promovišu zaštitu životne sredine i obezbedit usklađenost svog nacionalnog pravnog sistema sa ovom obavezom. Time se stvaraju uslovi da javnost ima dostupnost informacija, mogućnost učešća u donošenju odluka i pravo na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine bez diskriminacije po pitanju državljanstva, nacionalnosti ili mesta prebivališta, a u slučaju pravnog lica, bez diskriminacije u vezi sa tim gde ima registrovano sedište ili stvarni centar svojih aktivnosti.

U tom smislu je i Republika Srbija u periodu harmonizacije nacionalnog zakonodavstva sa međunarodnim standardima prihvatila da u što kraćem roku obezbedi da organi javne vlasti (dakle državni organi), kao odgovor na zahtev za informacijama o životnoj sredini, učine te informacije dostupnim javnosti. Tako će sve informacije u oblasti životne sredine biti stavljene na raspolaganje što je pre moguće, a najkasnije mesec dana nakon podnošenja zahteva. U slučajevima kada obim i složenost informacija opravdava produženje ovog roka, taj rok može biti produžen do dva meseca od dana podnošenja zahteva. No, zahtev za informacijom u oblasti životne sredine može biti odbijen iz sledećih taksativno navedenih razloga: a) ako organ javne vlasti kojem je zahtev podnet ne poseduje informacije u oblasti životne sredine koje su tražene, b) ako je zahtev očigledno nerazuman ili je suviše uopšteno formulisan i v) ako se zahtev odnosi na podatke koji se nalaze u završnoj fazi obrade, ili se odnosi na internu komunikaciju između organa javne vlasti, kada je takvo izuzeće predviđeno nacionalnim zakonodavstvom ili uobičajenom praksom, uzimajući u obzir javni interes za objavljivanje informacija.

Takođe zahtev za informacijom u oblasti životne sredine može biti odbijen ukoliko bi njeno objavljivanje negativno uticalo na: a) poverljivost rada organa javne vlasti, u slučaju kada je poverljivost predviđena nacionalnim zakonodavstvom, b) međunarodne odnose, nacionalnu odbranu ili javnu bezbednost, v) ispravnost rada sudskih organa, pravo lica na pravično suđenje, ili mogućnost organa javne vlasti da sprovede krivičnu ili disciplinsku istragu, g) poverljivost komercijalnih i industrijskih informacija, u slučaju kada je poverljivost predviđena zakonom u cilju zaštite legitimnog ekonomskog interesa. U tom okviru, informacije o emisijama koje su relevantne za zaštitu životne sredine biće objavljene, d) prava intelektualne svojine, đ) poverljivost ličnih podataka i/ili dosijea koji se odnose na fizičko lice, kada to lice nije dalo pristanak na objavljivanje informacija javnosti, u slučajevima kada je takva

poverljivost predviđena nacionalnim zakonodavstvom, e) interese trećeg lica koje je dostavilo tražene informacije, kada to lice nije imalo ili nije moglo biti stavljeno pod zakonsku obavezu davanja informacija, u slučajevima kada to lice ne da pristanak na objavljivanje informacija i ž) životnu sredinu na koju se informacije odnose, kao što su područja za razmnožavanje retkih vrsta. U slučaju da organ javne vlasti ne poseduje tražene informacije u oblasti životne sredine, tada će što je pre moguće obavestiti podnosioca zahteva o tome kojem organu javne vlasti treba da se obrati za tražene informacije, ili će proslediti zahtev tom organu i obavestiti o tome podnosioca. Pored toga, u nacionalnom zakonodavstvu se obezbeđuju uslovi da se javnosti omogući učešće u procesu donošenja odluka o posebnim aktivnostima u oblasti životne sredine, učešće u planovima, programima i politici u vezi sa životnom sredinom i tokom pripreme izvršnih propisa i opšte prihvaćenih zakonskih rešenja.

*Krivičnopravna zaštita prava
na informisanje o životnoj sredini*

Bez obzira što *Zakon o zaštiti životne sredine* iz 2004. godine ne stavlja na prva mesta načelo informisanja i učešća javnosti i načelo zaštite prava na zdravu životnu sredinu i pristupa pravosuđu, ipak je njihov praktičan značaj za efikasan, kvalitetan, zakonit i blagovremen sistem uređenja i zaštite životne sredine nesumljivo velik. On takođe proizilazi i iz odredaba Krivičnog zakonika iz 2006. godine, koji im pruža posebnu krivičnopravnu zaštitu, odnosno kažnjivost za njihovo kršenje. Tako Krivični zakonik Republike Srbije u glavi dvadeset četiri pod nazivom „Krivična dela protiv životne sredine“, u članu 268 predviđa posebno krivično delo „Povreda prava na informisanje o stanju životne sredine“ (Симић, Трешњев 2010, 192). Prema zakonskom rešenju ovo krivično delo se sastoji u uskraćivanju podataka ili u davanju neistinih podataka o stanju životne sredine i pojavama koje su neophodne za procenu opasnosti po životnu sredinu i preduzimanje mere zaštite života i zdravlja ljudi protivno propisima. Od svih bivših jugoslovenskih republika, danas u sistemu krivičnog prava ovo krivično delo poznaje samo Krivični zakonik Crne Gore iz 2003. godine (Службени лист Републике Црне Горе 70/2003, 47/2006, 40/2008 и 25/2010).

Objekt zaštite kod ovog dela je ustavom zagantovano jedno od osnovnih ljudskih prava – pravo na blagovremeno informisanje o stanju životne sredine i stepenu njenog ugrožavanja (Ђорђевић 2009, 168). Radnja izvršenja je alternativno određena tako da se ona može javiti kao:

1) uskraćivanje pravih podataka – prećutkivanje, nesaopštavanje podataka u celosti ili delimično od strane za to zakonom ovlašćenih lica koja su upravo dužna da takve podatke stave na uvid javnosti. Uskraćivanje postoji kada ovlašćeno lice (predstavnik nadležnog organa ili organizacije) izričito odbije da pruži potrebne podatke ili na drugi

način izbegava da javnost upozna sa sadržinom određenih podataka. Bez značaja je za postojanje ovog dela kojim licima se na ovaj način uskraćuje davanje podataka: npr. štampi, radiju, televiziji, ustanovama ili organima, odnosno organizacijama za koje postoji značaj, interes da budu informisani o stanju životne sredine. To znači da ukraćivanje podataka nekom radoznom, znatiželjnom licu (pojedincu) ne predstavlja ovo krivično delo i

2) davanje neistinih podataka – saopštavanje usmeno ili pismeno, neposredno ili posredno podataka (pri čemu se mora raditi o neistinitim, lažim podacima) određenim, fizičkim ili pravnim licima. To su podaci koji odudaraju od objektivne stvarnosti, bilo u celosti ili delimično. Ova radnja postoji kada se tvrdi da postoji određena situacija koja u stvarnosti ne postoji ili kada se postojeća situacija prikazuje neistinito.

Za postojanje dela je bitno da se radnja izvršenja preduzima u odnosu na: 1) podatke o stanju životne sredine i pojavama koje su neophodne za procenu opasnosti po životnu sredinu i preduzimanje mere zaštite života i zdravlja ljudi. Dakle, ovo krivično delo se ne može učiniti u odnosu na bilo kakve podatke koji se odnose na životnu sredinu, već samo u odnosu na one podatke koji su relevantni, dakle neophodni za procenu opasnosti po životnu sredinu, odnosno za život i zdravlje ljudi ili za preduzimanje neophodno potrebnih mera i radnji za zaštitu života i zdravlja ljudi i 2) da se radnja preduzima na određeni način - protivno propisima. Za postojanje ovog dela je takođe bitno da se usled preduzete radnje izvršenja (činjenjem ili nečinjenjem) prouzrokuje posledica u vidu apstraktne opasnosti po životnu sredinu uopšte (Лазаревић, Вучковић, Вучковић 2004, 755). Učinioc ovog dela može biti svako lice. No, to su najčešće upravo ona službena ili odgovorna lica, odnosno preduzetnici koji su u okviru poslova koje obavljaju dužni da saopšte (usmeno ili pismeno) odgovarajuće podatke, na određeni način i određenim sredstvima. U pogledu krivice (vinosti) ovo se delo vrši sa umišljajem, što znači da je učinioc svestan svoje obaveze na saopštavanje podataka o stanju životne sredine što svesno i voljno propšta. Za ovo delo je u Krivičnom zakoniku propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

ZAKLJUČAK

Savremeni život podrazumeva usklađivanje ekonomskog razvoja sa interesima zaštite životne sredine, a što se u velikoj meri može postići propisivanjem ekonomsko-ekoloških kriterijuma koji bi bili praćeni određenom zakonskom i podzakonskom regulativom, adekvatnim sprovođenjem u život proklamovanih i zakonom zajemčenih prava i obaveza, odnosno utvrđivanje efikasnog i kvalitetnog sistema odgovornosti, utvrđivanje efikasnog institucionalizovanog sistema određenih organa i organizacija sa potrebnim sistemom ovlašćenja na

svim društvenim nivoima od lokalne samouprave do republičkih organa uprave uz vidnu pomoć nauke i struke. Tek podizanjem svesti kod svih u pogledu ostvarivanja i oživotvorenja prava svakog čoveka na zdravu životnu sredinu mogu se očekivati početni uspesi u ovoj borbi čiji nesupeh dovodi u pitanje i opstanak ljudskog roda uopšte.

Jedna od značajnih oblasti sistema efikasne, kvalitetne, blagovremene, zakonite i potpune zaštite i uređivanja životne sredine jeste pravni sistem. To je skup pravnih propisa koji za objekt regulative ima životnu sredinu u celosti ili pojedine njene segmente. No, u pravnoj teoriji se može pronaći i shvatanje prema kome se ovde radi o pravnom sistemu koji uređuje jedno, i to bitno pravo čoveka - pravo na zdravu životnu sredinu. Ovo pravo je i u Ustavu Republike Srbije proklamovano kao osnovno ljudsko pravo čija je zaštita dobila karakter ustavnog postulata. Tako Ustav Republike Srbije iz 2006. godine u članu 74 pod nazivom „Zdrava životna sredina“ propisuje da svako ima pravo na zdravu životnu sredinu i na blagovremeno i potpuno obaveštavanje o njenom stanju.

Zakon o zaštiti životne sredine iz 2004. godine kao osnovni ekološki zakon u našoj zemlji, na bazi usvojenih međunarodnih (univerzalnih i regionalnih) standarda u osnovi uređenja i zaštite životne sredine utvrđuje više načela, među kojima se posebno ističu: 1) načelo informisanja i učešća javnosti i 2) načelo zaštite prava na zdravu životnu sredinu i pristupa pravosuđu. U osnovi ovih zakonskih rešenja se nalaze međunarodni standardi sadržani u konvencijama koje je naša zemlja potpisala poslednjih godina. Tako je 2009. godine Republika Srbija ispunjavajući svoje međunarodne obaveze univerzalnog karaktera učinila dalji korak u oblasti obezbeđenja osnova za efikasnu, kvalitetnu, blagovremenu i zakonitu zaštitu, očuvanje i unapređenje čovekove životne i radne sredine. Naime, Narodna skupština Republike Srbije je u cilju obezbeđivanja zdrave životne sredine za dobrobit pojedinaca na osnovu Evropske povelja o životnoj sredini i zdravlju iz 1989. godine (Frankfurt) ratifikovala Konvenciju o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine. Prihvatanjem ove Konvencije naša zemlja je preuzela obavezu da: 1) obezbedi zakonodavne, upravne i druge mere za ustanovljavanje i održavanje jasnog, transparentnog i konzistentnog okvira za sprovođenje njenih odredaba, 2) da obezbedi da državni organi pomažu i pružaju savete javnosti u traženju dostupnosti informacija, u olakšavanju učešća u donošenju odluka i u traženju pravne zaštite u pitanjima životne sredine, 3) da promoviše ekološko obrazovanje i ekološku svest kod javnosti i 4) da obezbedi odgovarajuća priznanja i pomoć udruženjima, organizacijama i grupama koje promovišu zaštitu životne sredine. Pored toga, u nacionalnom zakonodavstvu se obezbeđuju uslovi da se javnosti omogući učešće u procesu donošenja odluka o posebnim aktivnostima u oblasti životne sredine i u planovima, programima i politici u vezi sa životnom sredinom.

Koliki je značaj prava na dostupnost informacija o stanju životne sredine i učešća javnosti u procesu donošenja odluka u ovoj oblasti, kao i Ustavom garantovanog prava građana na obaveštavanje o stanju životne sredine, govori činjenica da i Krivični zakonik iz 2006. godine u članu 268 pruža posebnu krivičnopravnu zaštitu, odnosno kažnjivost za krivično delo: „Povreda prava na informisanje o stanju životne sredine“. Prema zakonskom rešenju ovo krivično delo se sastoji u uskraćivanju podataka ili u davanju neistinih podataka o stanju životne sredine i pojavama koje su neophodne za procenu opasnosti po životnu sredinu i preduzimanje mere zaštite života i zdravlja ljudi protivno propisima. Od svih bivših jugoslovenskih republika, danas u sistemu krivičnog prava ovo krivično delo poznaje još samo Krivični zakonik Crne Gore iz 2003. godine. Na ovaj način su stvoreni svi potrebni uslovi za potpuno, kvalitetno i efikasno ostvarivanje i zaštitu prava na informisanje o životnoj sredini.

LITERATURA

- Vallet, O. 1975. *L' administration de l' environnement*. Paris: Dalloz.
- Vančina, Franjo. 1982. *Čovjekova okolina*. Zagreb: Informator.
- Група аутора. 2011. *Приручник за заштиту животне средине*. Београд: Савет Европе.
- Ђорђевић, Ђорђе. 2009. *Кривично право*. Посебни део. Београд: Криминалистичко полицијска академија.
- Јолчић, Владан. 2007. *Еколошко право државе у транзицији*. Београд: Институт за криминолошка и социолошка истраживања.
- Лазаревић, Љубиша, Вучковић, Бранко, Вучковић, Весна. 2004. *Коментар Кривичног законика Црне Горе*. Цетиње: Обод.
- Николиш, Гојко. 1981. *Човек, друштво, животна средина*. Београд: Научна књига.
- Симић, Илија, Трешњев, Александар. 2010. *Кривични законик са краћим коментаром*. Београд: Инг про.
- Тодић, Драгољуб. 2002. *Савремена политика и право животне средине*. Београд: Привредна штампа.
- Thornton, J., Beckwith, S. 1987. *Environmental Law*. London: Sweet-Maxwell.
- Црбнобрња, Милан. 1984. *Човек, животна средина и економски развој*. Београд: Радничка штампа.
- Чавошки, Александра. 2004. *Еколошко право*. Београд: Службени гласник.
- Чавошки, Александра. 2007. *Основи еколошког права Европске уније*. Београд: Службени гласник.

Ana Jovašević

THE RIGHT TO BE INFORMED ABOUT THE ENVIRONMENT – INTERNATIONAL STANDARDS AND SERBIAN LAWS

Abstract

The Constitution of the Republic of Serbia (2006), in its Article 74 entitled “Healthy Environment”, specifies that each individual is entitled to a life in a healthy environment, and also to being promptly and fully informed about the state and condition of the environment. How significant it is for the public to have the right of free access to information about the condition of the environment and to be included in making decisions about the environment, is highlighted by the fact that Article 268 of the Criminal Code (2006) specifies special criminal-legal protection in this area, that is, the punishment for the criminal offence of the “Violation of the Right to be Informed about the Condition of the Environment”. According to the legislative solution, this criminal offence consists in withholding information or giving false information about the state of the environment, and about the events that are important for the proper evaluation of environmental hazards and undertaking measures for the protection of human lives and health. Today, of all the former Yugoslav republics, only the criminal law system i.e. the Criminal Code of Montenegro, passed in 2003, regulates this criminal offence. In that way, the necessary conditions are created for a complete, sound, and efficient implementation and protection of the right to be informed about the environment.

Key words: Environment, the Right to Access Information, International Standards, Criminal Act, Responsibility, Sanction.

